

Вялов Олег Степанович

23.I.1904 - 1. YI.1988

Видатний вчений в галузі стратиграфії і палеонтології, нафтової геології і гідрогеології, палеогеографії і геоморфології, геотектоніки і корисних копалин. Доктор геолого-мінералогічних наук (1937), професор (1941). Геолог Геологічного комітету (1927-1933), старший геолог ВНДГРІ (1933-1945), завідувач кафедри Львівського університету (1945-1962). З 1949 – завідувач відділу Інституту геології і геохімії горючих копалин АН УРСР (м. Львів). Академік АН УРСР (1948), заслужений діяч науки Української РСР (1981). Організатор і перший президент Українського палеонтологічного товариства (1977), президент Львівського геологічного товариства (1963-1966). Брав участь у роботі всіх конгресів Карпато-Балканської Геологічної Асоціації (1958-1973). Був делегатом на Міжнародних геологічних конгресах у Москві (1937), Мексиці (1956), Індії (1964), Чехословаччині (1968). Почесний і дійсний член багатьох вітчизняних та іноземних наукових товариств. Лауреат Державних премій СРСР (1947), УРСР (1986) та премії імені В.І.Вернадського АН УРСР (1979).

Олег Степанович Вялов народився 23 січня 1904р. у м. Ташкенті в родині

офіцера російської армії. Середню освіту одержав у Петербурзі, де він навчався у Реформатському училищі, а потім у Кадетському корпусі, мріючи про військову кар'єру. Вищу освіту одержав, навчаючись з перервами, у Туркестанському університеті, Московській гірничій академії і Ленінградському університеті, який закінчив у 1928р. На обрання Олегом Степановичем фаху з палеонтології й стратиграфії, і геології взагалі, великий вплив справила сестра його матері – відомий палеонтолог З.Ф.Горіздо-Кульчицька і професор Ленінградського гірничого інституту Д.І.Мушкетов, у котрого О.С.Вялов працював асистентом.

Ще будучи студентом, Олег Степанович розпочав наукові дослідження кайнозойських і мезозойських відкладів Середньої Азії, почав писати наукові статті, був зачислений геологом і науковим співробітником Геологічного Комітету (нині ВСЕНДІ). Завдяки неабияким науковим і організаторським здібностям і працездатності у 1937р., не маючи ступеня кандидата наук, він захищає докторську дисертацію на тему “Матеріали до пізнання третинних відкладів Середньої Азії”. До закінчення Другої світової війни О.С.Вялов досліджував Таджикицьку, Бухарську і Ферганську депресії, Мангишлак, Копетдаг, Заравшано-Гісарську гірську систему, Алтайський та ін. кряжі Середньої Азії, а також Кавказ і Закавказзя. У цей час він займається геологічною зйомкою, гідрогеологічними дослідженнями, питаннями нафтогазоносності, систематикою устриць і стратиграфією палеогенових і крейдових відкладів. Серед численних його праць можна відмітити такі як “Геологічні дослідження 1931р. у Західному Кавказі” (1931), “Гідрогеологічний нарис Устюрту” (1935), “Бухарський ярус” (1936), “Керуючі устриці палеогену Фергани” (1937), “Стратигра-

фія палеогену Таджикиської депресії” (1939).

Після обрання О.С.Вялова у 1948р. дійсним членом АН УРСР, він переїхав на постійну роботу до Львова в Інститут геології і геохімії горючих копалин АН УРСР. О.С.Вялов дав нове наукове трактування історичного розвитку і тектонічної будови Карпат. Разом з Д.М.Андрусовим виділив дві загальнокарпатські серії – карпійську (палеоцен і еоцен) і омбронську (олігоцен). Він дав назви крупних стратиграфічних підрозділів, зокрема: головнінська й стрийська серії крейдового флішу, витвицька серія, битківські верстви, малявська, оравська, бистрицька світи, шешорський горизонт, чечвинські туфи палеогенового флішу. Розчленуванню крейдових і неогенових відкладів Карпатського регіону присвячені такі його праці: “Палеогеновий фліш північного схилу Карпат” (1961), “Стратиграфія неогенових молас Прикарпатського прогину” (1965), “Історія геологічного вивчення” (1966).

Значне місце у науковій діяльності вченого завжди займали палеонтологічні дослідження. Він описував тинтинід, червононогих і двостулкових молюсків, морських їжаків, морських мілій, тентикуліти, опрацьовував класифікацію устриць і кріноїдей, розмежував клас форамініфер на три групи – з псевдохітиноюю, вапняковою й кременистою стінками раковин. Більше 70 праць присвятив новому напрямку в палеонтології – палеоіхнології. Його фундаментальна монографія “Сліди життєдіяльності організмів та їх палеонтологічне значення” (1966), у якій він подав унікальну класифікацію всіх слідів життєдіяльності викопних організмів, одержала всесвітнє визнання. За цикл праць з палеоіхнології О.С.Вялову у 1979р. присуджено премію ім. В.І.Вернадського АН УРСР.

О.С.Вялов любив мандрувати і при першій можливості брав участь у наукових експедиціях. У 1939р. він досліджував найбільш недоступний район Камчатки – хребет Кумроч і басейн Нерпичого озера. Учений дав першу схему тектонічної будови Камчатки. У 1940р., впродовж восьми місяців, картував Західний Китай (Сін-Цзян, Кашгарія, Джунгарія). Одержано величезний матеріал з нафтогазоносності, тектоніки і стратиграфії, відкрито морські пермські і палеогенові відклади з багатою фауною. У 1955-1956рр. він брав участь у Першій радянській експедиції в Антарктиду (з екскурсією в Австралію). Олег Степанових перше описав геологічну будову території станції “Мирный”, “оазису” Бангера та історію геологічного розвитку цього материка. Усіх наукових експедицій та екскурсій академіка О.С.Вялова не перелічити. Менше ніж за рік до його смерті 83-річний учений стійко витримував усі незручності цікавої експедиції з вивчення слідів динозаврів у горах Таджикистану.

На протязі своєї діяльності О.С.Вялов виступає і як блискучий дослідник із надзвичайною ерудицією, і як талановитий керівник великого колективу, і як організатор крупних досліджень, і як наставник кількох поколінь геологів. Разом із Є.К.Лаза-ренком його вважають головою Карпатської школи геологів. Вони були засновниками Львівського геологічного товариства. Вялов – фундатор і перший президент Українського палеонтологічного товариства.

О.С.Вялов – організатор низки всесоюзних, міжнародних і республіканських нарад, семінарів, колоквиумів, сесій, шкіл. Це, справді, була школа для фахівців-палеонтологів різних груп викопних фаун і флор. Обговорення дискусійних питань підсумовувало результати певного періоду їх вивчення у

вигляді публікації крупних монографічних збірників. Так, колоквиум з мікрофауни майкопських відкладів та їх аналогів завершився виданням книги "Майкопські відклади та їх вікові аналоги на Україні і в Середній Азії" (1964). Другий Всесоюзний семінар з вивчення радіолярій, який відбувся у Ленінградському гірничому інституті і Ленінградському університеті, багато енергії і уваги віддавав кафедрі історичної геології й палеонтології та геологічному факультету Львівського університету, зумів прищепити студентам глибоку зацікавленість і любов до палеонтології. Для багатьох із них наука про вимерлі організми стала покликанням. Його лекції та участь у дискусіях супроводжувалися багатючими прикладами й фактами власних спостережень під час екскурсій на різних материках, морях та океанах. Завдяки ініціативі О.С.Вялова при Львівському університеті за пошатовано фахове видання "Палеонтологічний збірник".

Професор О.С.Вялов опублікував понад 500 праць, які мають теоретичне й практичне значення. Його заслуги відзначені обранням почесним членом

1966р. у Львові, завершився публікацією "Викопні й сучасні радіолярії" (1969). Результати Всесоюзного симпозиуму з вивчення бугловських верств знайшли відображення у книзі "Бугловські шари міоцену" (1970).

Академік О.С.Вялов – талановитий педагог, який спочатку працював у Всесоюзного палеонтологічного товариства, Географічного товариства СРСР, Московського товариства дослідників природи, Ленінградського товариства дослідників природи, Грузинського, Вірменського і Львівського геологічних товариств, а також іноземних – Угорського, Польського, Сербського, Французького і Австрійського геологічних товариств і дійсним членом багатьох інших товариств. Його ім'ям названо близько 70 викопних організмів, а також найглибшу шахтуколодязь в Криму на Чатир-Дазі. Його нагороджено багатьма урядовими нагородами, Почесними дипломами й грамотами.

Олег Степанович Вялов помер 1 червня 1988р. у м. Львові. Його поховали на Личаківському цвинтарі.